

Izbija vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori:
2657 South Lawndale Ave.

Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXIV.

Cena lista je \$6.00

Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO, ILL., PONDELJEK, 4. MAJA (MAY 4), 1942

Subscription \$6.00 Yearly

STEV.—NUMBER 87

Acceptance for mailing at special rate postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Angleži poškodovali tri nemške bojne ladje v napadih

Nevarnost osiščne pomorske ofenzive proti zveznikom se zmanjšala. Ameriški in avstralski letalci razbili 81 japonskih letal. Kitajska vrgla nove čete na burmsko fronto, da ustavi prodiranje Japoncev proti provinci Junnan. Rusi naznanili nove uspehe v operacijah proti Hitlerjevim legijam

London, 4. maja.—Komunikacije in letalskega ministva pravi, da so bile tri največje nemške bojne ladje—Scharnhorst, Gneisenau in Prinz Eugen—tako poškodovane v napadih, da bo vzele več mesecev, preden bodo popravljene. Te ladje so pobegnile iz Bresta, francoske luke, skozi angleško blokado 11. februarja.

Nevarnost splošne osiščne ofenzive proti bojnemu brodomu zvezniških držav je bila odpravljena. Nemčija ima zdaj samo tri velike bojne ladje za operacije na morju. Te so Tirpitz, Admiral Scheer in Admiral Hipper. Vse se nahajajo v Trondheimu, norveški luki.

Melbourne, Avstralija, 4. maja.—Ameriški in avstralski letalci so sestrelili nadaljnje štiri japonske bombnike in odbili japonski letalski napad na Port Moresby, Nova Gvineja. V zadnjih petih dneh so Japonci izgubili 81 bojnih letal, dočim so zavezniške izgube malenkostne.

Bombe, katere so metali ameriški in avstralski letalci, so potopile in poškodovale štiri japonske bojne ladje in transportne ladje. Prej objavljeno poročilo se je glasilo, da so ameriški letalci v akciji nad Novo Gvinejo in da so izvršila več napadov na japonska oporišča.

Cungking, Kitajska, 2. maja.—Kitajska je vrgla nove čete na burmsko fronto, da ustavi prodiranje japonskih kolon proti svoji meji. Ljute bitke divjajo v severovzhodnem delu Burme.

Japonci so okupirali Lashio, strateško mesto ob burmski cesti, in začeli prodirati proti Hsenwju. Očitno je, da bodo Japonci skušali priti v kitajsko provinco Junnan preko Burme. Prvi vojaški oddelki so oddaljeni samo 45 milj od meje te province.

Kitajske vojaške enote pri Taunggyu in Loilemu naskakujejo pozicije sovražnika in poročilo pravi, da so mu prizadale velike izgube.

New Delhi, Indija, 2. maja.—Britske čete so se morale pod pritiskom japonskih kolon umakniti na desno stran reke Irrawaddy v smeri Mandalaja. Pred umikom so poglnele v zrak motornice čez to reko.

Ameriški letalci so izvršili nov napad na Rangoon, glavno burmsko mesto. Bombe so padale na pomole in vojaške naprave. Rangoon je postal glavna japonska baza. Tja prihajajo potrebščine za japonsko armado v Burmi.

Melbourne, Avstralija, 2. maja.—Ameriški in avstralski letalci so ponovno metali bombe na Gasmato, japonsko letalsko in mornarično oporišče na otoku New Britain. Sedem japonskih bojnih letal so bombe uničile na tleh.

Letalski napadi so bili izvršeni tudi na japonske baze na drugih otokih v južozapadnem Pacifiku.

Velika ameriška pomoč Rusiji

Dotok bojnih letal se povečal

Kujbišev, Rusija, 2. maja.—Tu so naznanili nove uspehe sovjetskih armad v bitkah proti Hitlerjevim legijam. Rdeča zvezda, glasilo oborožene sile, piše, da so se Hitlerjevi načrti glede velike ofenzive izjalovili na vsej fronti kot posledica udarcev, ki so jih dobile njegove legije v zadnjih tednih.

Sovjetski uspehi vključujejo potop nemške bojne ladje na Baltiku, 58.000 vojakov ubitih in ranjenih v bitkah z Rusi na leningradski fronti v aprilu in uničenje 248 bombnikov samo v spopadih nad to fronto.

Stalin je v svojem govoru delavcem na prvega maja namignil, da je hrbenica nacijske oborožene sile strta, zaeno pa je napovedal, da bodo sovjetske armade izgnale sovražnika iz okupiranih krajev.

Govornik na radiopostaji je podal detajlirano poročilo o nemških izgubah na Baltičkem morju od začetka vojne. 447 nemških ladj in parnikov je bilo potopljenih na tem morju. Med temi so bili bojna ladja, dve križarki, šestnajst rušilcev, osemnajst podmornic, petnajst torpednih čolnov in čez sto vojaških transportov. Sovjetski letalci so v zadnjih treh mesecih razbili čez tri tisoč nemških bombnikov. 38 bombnikov je bilo sestreljenih včeraj v spopadih nad leningradsko fronto, dočim so Rusi izgubili devet letal.

London, 2. maja.—Na stotine angleških bojnih letal je preletelo Rokavski preliv in potem metalo bombe na nacijska oporišča v Franciji, Belgiji in Holandiji ter nemška industrijska središča, ki so povzročila ogromno škodo.

Mase angleških letal so letele do 20.000 čevljev visoko in dosegle važne nacijske baze in industrijske točke. Letalski ministri je objavil fotografije, ki kažejo razdejane, ki so ga povzročile angleške bombe v Rostocku, veliki nemški mornarični bazi ob Baltiku. Ta baza je v razvalinah kot posledica bombardiranja iz zraka.

Poštni department udaril nemški tednik

Washington, D. C., 2. maja.—Poštni department je odvzel tedniku Philadelphia Herald, ki so tiska v nemščini in angleščini, pravico razpošiljanja po pošti na obtožbo, da objavlja članke s prevratno in neameriško vsebino. Tednik izdaja firma William B. Graf & Sons, glavni urednik pa je Otto G. Wilhelm. Firma lastuje in operira tudi tiskarno, v kateri se je tiskala publikacija American & Deutscher Weckruf und Beobachter, glasilo Nemško-ameriškega bunda, nacijske organizacije, dokler ni bila razpuščena. Generalni poštars Frank C. Walker je dejal, da je odvzel tedniku pravico razpošiljanja po pošti, ki jo dobil informacije o propagandi, ki jo vodi tednik v prilog Hitlerju, od federalnega justičnega tajnika Francis Biddla. Zasiłanje o zadevi se bo pričelo v Washingtonu 14. maja.

Sedanji normalni davki na dohodke korporacij so 15 odstotkov na \$5000, 17 odstotkov na \$20.000, 19 odstotkov na \$25.000 in 24 odstotkov na \$30.000 do \$50.000. Večji dohodki so podvrženi dodatnemu obdavčenju.

povzročena škoda znaša čez tri milijone dolarjev. Za gašenje požarov so bile mobilizirane tudi vojaške čete. Mnenje prevladuje, da so gozdove zažgali sabotažniki in federalni detektivski urad je odredil preiskavo.

West Greenwich, R. I., 2. maja.—Veliki požari divjajo v gozdovih Rhode Islanda že dva dni in še niso pod kontrolo. Guverner J. H. MacGrath je dejal, da

DRUŽBA SPREJELA ODLOK DELAVSKEGA ODBORA

Unijska delavnica priznana v osmih tovarnah

VELIKA ZMAGA UNIJ CIO IN ADF

Chicago, 2. maja.—International Harvester Co. je sprejela odlok federalnega delavskega odbora, da mora priznati unijsko delavnico v osmih tovarnah, ki so v Chicagu, West Pullmanu, East Molinu, Rock Fallsu, Ill., Milwaukeeju, Wis., in Springfieldu, O.

Delavski odbor je izdal zadevni odlok 15. aprila po zasiłanju, ki se je vršilo v Chicagu in pri katerem so nastopili reprezentativni unij Kongresa industrijskih organizacij in Ameriške delavske federacije ter kompanije. Odbor je tudi odredil, da mora kompanija zvišati plačo za štiri in pol centa na uro, ki velja za nazaj do 15. januarja.

V tovarnah, ki jih ima kompanija v omenjenih mestih, je upošlenih 25.000 delavcev. Njeni direktorji so po svoji seji izjavili, da se ne strinjajo z odlokom delavskega odbora, a so ga kljub temu sprejeli, ker nočejo zastoja v proizvodnji vojnega materiala. Kompanija ima za več milijonov dolarjev vladnih naročil.

“Odlučiti smo se morali za priznanje unijske delavnice iz razloga, da se izognebimo konfliktom, ki bi ovirali ameriške vojne napore,” so izjavili direktorji kompanije po svoji konferenci. “Produkcija bojne opreme, ki je potrebna za zmago Amerike v tej vojni, se mora nadaljevati.”

Glavni argument kompanije proti odloku delavskega odbora je bil, da zahteva obvezni unio-nizem s priznanjem unijske delavnice.

Delavci v tovarnah kompanije bodo glasovali o reprezentaciji pri kolektivnih pogajanjih. Ako se bo večina izrekla za unijo, bo priznana kot predstavnica vseh delavcev pri pogajanjih. Sleher-ni delavec bo moral postati član unije.

V kontroverzi sta zmagali dve uniji CIO, avtna in Farm Equipment Workers, ter federalna delavska unija, včlanjena v Ameriški delavski federaciji.

Razgovori s Francozi v Washingtonu

Amerika bo priznala londonski odbor

Washington, D. C., 2. maja.—Razgovori, ki bodo vodili v priznanje odbora “svobodnih Francozov” v Londonu, ki mu načeljuje general Charles de Gaulle, so se pričeli med delegacijo “svobodnih Francozov” in uradniki državnega departmenta. Nočelniki delegacije je Adrian Tixier, ki je nedavno dospel v Ameriko iz Anglije.

Tixier je imel včeraj sestanek z državnim tajnikom Hullom in pomožnim tajnikom A. Berlejem. Amerika bo priznala De Gaulleov odbor za legalno vlado, če bo Pierre Laval dal vojaško pomoč nacijski Nemčiji in kooperiral z njo v vseh ozirih.

Ameriška vlada še ne ve, kako veliko oporo ima De Gaulle pri francoskem narodu. Iz tega razloga odlašala s priznanjem njegovega odbora. Vlada je popolnoma uverjena, da bo francosko ljudstvo izpregovorilo in pometlo z izdajalci, ko pride čas za to. Sedaj je pod močnim pritiskom nacijske Nemčije in njenih lutk v Franciji.

Domače vesti

Seja odbora JPO-SS

Chicago.—Dne 1. maja je v prostorih SNPJ zboroval Jugoslovanski pomožni odbor, slovenska sekcija, ki ima zdaj v svojem področju tudi politično akcijo za stari kraj. Navoč je bil tudi minister Fr. Snoj. Glede pomožne akcije je odbor sprejel več predlogov, ki naj podkurijo sentiment za to stvar. Organizirani bodo javni shodi po nasebinah. Glede politične akcije so bile v načelu sprejete resolucije za kupovanje vojnih bondiv in znamk, v interesu primorskih in korških Slovencev, za raztegnitev političnega odbora na nepodporne organizacije in vključenje urednikov slovenskih listov in za aranžmo deputacije, katere pojde v Washington.—Po seji se je minister Snoj udeležil prvomajske proslave v Slovenskem delavskem centru in ob tej priliki je izpregovoril nekaj besed, rekoč, da je to njegov prvi govor na Prvega maja.

Vesti iz Minnesote

Duluth, Minn.—Zadnje dni je tukaj umrl John Žitnik, star 84 let in doma iz Smarja pri Ljubljani. V Ameriki je živel 51 let.—V Gilbertu je umrl Anton Šuklje, star 82 let in rojen nekje v Beli Krajini. Pokojnik je bil brat J. Šukljeta, gl. odbornika KSKJ.—Na Elyju se je zgrudila mrtva na železniški progi blizu svojega doma Frances Vidmar, stara 40 let. Zadelo jo je srčna kap. Zapustila je moža, sina in hčer.

Nov grob v Jolietu

Joliet.—Dne 24. aprila je umrl John Zelko, star 63 let in rojen v Suhorju pri Metliki v Beli Krajini. Semkaj je prišel pred 40 leti in zapuščal ženo, dva sinova, dve hčeri in dve sestri.

Iz države New York

Worcester, N. Y.—Pred dnevi je rojaku Antonu Mostarju umrla žena v bolnišnici za pljučnico. Poleg moža zapuščala sina.

Iz Pennsylvanije

Pittsburgh.—Slovenski vojak Frank Baša, ki je bil ranjen pri japonskem napadu na Pearl Harbor in se je potem zdravil v Texasu, se je pred kratkim povrnil okrevan domov in bil je sprejet z velikimi častmi od raznih pittsburiških vojaških in tudi domačih organizacij pred Slovenskim narodnim domom. Baša ostane nekaj časa na dopustu, nakar se vrne na fronto.—V South Forku, Pa., je 25. aprila umrl Mihael Glavan, star 53 let in doma iz Malega Črneča pri Zatični na Dolenjskem. Tukaj zapuščala ženo in štiri otroke, v Clevelandu pa brata. Bil je član društva 345 SNPJ.

Vesti iz Južne Amerike

Buenos Aires—Arg.—Dne 14. marca je v tukajšnji nasebini umrl Alojz Jogan, star 44 let in rojen v Ponikvah na Krasi. V Argentini je bival 19 let in zapuščala ženo in štiri otroke.—Daje je umrla Alojzija Lukežič, stara 75 let in doma iz Renč pri Gorici. V Argentino je prišla pred šestimi leti k svoji hčeri Margareti Rusjan.

Zveza med senatorjem in nemškim špionom odkrita

New York, 2. maja.—List Post je objavil članek, v katerem razkriva zvezo med zveznim senatorjem in Gustavem Beekmanom, ki je bil obsojen v zapor kot Hitlerjev špion in lastnik splotja, kjer so se zbirali agentje osišča in drugi sumljivi elementi. V to splotje so vabili mornarje, da izvedo od njih podrobnosti glede odhajanja parnikov iz ameriških luk, nakar so obveščali poveljnike osiščnih podmornic, da so jih lahko napadli in potopili. List ni objavil imena prizadetega senatorja.

Bombni napad razkačil Francoze

Laval obsodil angleške “agresorje”

Vichy, Francija, 2. maja.—Jeza Francozov proti Angležem, svojim bivšim zveznikom, se je povečala po objavi poročila, da so bombe, katere so metali angleški letalci na industrije v pariškem predmestju, ubile 52 ljudi in ranile čez petsto. V prvem napadu na predmestje 4. marca so angleške bombe ubile 500 oseb in ranile čez tisoč.

Govorniki na radiopostajah so grmeli, da so napadi na Francijo terorizem. “Naše ogorčenje proti Angležem narašča,” je rekel neki govornik. “Na ta način se nam Angleži zahvaljujejo, ker smo jim pomagali pri umiku iz Dunkirka. Izgleda, da Angleži raje bombardirajo Pariz in predmestja kot pa militaristične naprave.”

Pierre Laval, načelnik francoske vlade in Hitlerjeva lutka, je poslal telegram prefektu pariškega predmestja. “Pravkar sem bil informiran o novi angleški agresiji in žrtvah, ki so jih zahtevale angleške bombe,” se glasi telegram. “Prosim vas, da v imenu moje vlade izrečete simpatije sorodnikom žrtev in jim zagotovite vso pomoč.”

V Vichyju trdijo, da večina onih, ki so jih angleške bombe ubile in ranile, so bili delavci v tovarnah v industrijskem distriktu severozapadno od Pariza. Na te tovarne so angleški letalci vrgli več sto bomb.

Teror na Norveškem se nadaljuje

Osemnajst oseb ustreljenih v Oslu

Stockholm, Švedska, 2. maja.—Osemnajst Norvežanov je bilo ustreljenih v Oslu zaradi umora dveh gestapovcev. Uradni nemški komunikacije, prečitane na radiopostaji, pravi, da sta bila gestapovca napadena in ubita, ko sta vršila svojo službo na nekem otoku v bližini zapadnega norveškega obrežja.

“Vse osebe, odgovorne za napad, so bile norveški državljani, ki so odšli na skrivaj in nelegalno v Anglijo, kjer so jim dali strelivo in orožje, nakar so se vrnili nazaj,” pravi komunikacije. “Zaradi zahrbtnega napada na tajno policijo je bilo osemnajst Norvežanov ustreljenih. Vsi prizadeti so bili aretirani na krovu ribiške ladje, s katero so skušali pobegniti v Anglijo.”

Doznava se, da so Norvežani skušali pobegniti v Anglijo v marcu pod vodstvom vojaškega častnika. Ladjo, na kateri so se nahajali, je ustavila nemška pomorska straža. Norvežani so začeli streljati, a niso bili kos nemški premoči. Ko je norveški častnik uvidel, da je odpor zaman, si je poglnele kroglo v glavo.

Po aretaciji so Nemci držali Norvežane v koncentracijskem taborišču pri Oslu. Vsi so bili takrat, ko sta bila ubita gestapovca, v taborišču, kljub temu so bili spoznani za krive zločince, ki ga sploh niso izvršili. Nacijsko sodišče jih je obsodilo v smrt, nakar so bili postavljeni ob zid in ustreljeni.

Naciji za premirje v letalski vojni

London, 2. maja.—List Daily Mail je citiral poročilo, ki ga je objavil list Journal v Ženevi, Švica, in v katerem je rečeno, da so Nemci za sklenitev premirja z Anglijo glede bombardiranja mest iz zraka. Berlinski dopisnik švicarskega lista pravi, da je nemško ljudstvo proti letalskim dvobojem.

HITLER ZAHTEVA VEČ VOJAKOV OD ITALIJE

Nepokoj v osiščnih državah se razširja

ITALIJANI SE NAVELICALI VOJNE

London, 2. maja.—Sem despetla poročila se glase, da je Hitler na sestanku z Mussolinijem v Solnogradu zahteval več italijanskih divizij za akcijo na ruskih frontah, da bo lahko začel napovedano ofenzivo v prihodnjem mesecu, nemške čete pa naj bi šle v Italijo, da potlačijo odpor proti diktatorju.

Vesti iz osiščnih virov omenjajo le, da je bila konferenca važna in uvod v velike politične in militaristične dogodke. Japonski poslanik v Berlinu general Hiroši Ošima se ni udeležil konference, dasi so poročali, da se bo sestal z diktatorjema. Mnenje prevladuje, da se bo v bližnji bodočnosti sestal s Hitlerjem in Mussolinijem in da bo predmet diskuzij vprašanje povečanja osiščnih vojnih naporov. Doznava se, da Hitler pritiska na Japonsko, naj napove vojno sovjetski Rusiji.

Nemški in italijanski listi pišejo, da sta se Hitler in Mussolini sporazumela o vodstvu vojne v bodočnosti in da je bila konferenca uspešna, dočim poročila iz drugih virov pravijo, da nepokoj narašča v Nemčiji, Italiji in drugih državah, ki so pod dominacijo osišča. Eno poročilo pravi, da so Italijani izgubili upanje na zmago in da so se navelicali vojne. Ljudstvo se zaveda, da Mussolini nima skoro nobene besede in da se mora pokoriti ukazom iz Berlina. Nemški uradniki so v vseh italijanskih vladnih departmentih in italijanska policija je pad kontrolno gestapovcev. Živilska situacija v Italiji je kritična. Odmerniki živili so bili ponovno znižani in ljudstvo strada.

Hitler je v svojem nedavnem govoru priznal, da se je njegova armada v Rusiji komaj izognila katastrofi. On je moral zagnati rezervne divizije na ruske fronte že v januarju, da ustavi prodiranje sovjetskih čet, dasi bi morale biti vržene tja po prvotnih načrtih šele v aprilu.

Zunanji diplomatični krogi so bili informirani, da bo Hitler poslal feldmaršala Edwina Rommela, vrhovnega poveljnika osiščne oborožene sile v Libiji, v Donsko kotlino, kjer bo vodil operacije proti Rusom.

Devet žensk ubitih v tovarni

McKeesport, Pa., 2. maja.—Devet delavk je bilo ubitih in petnajst ranjenih pri eksploziji, ki se je pripetila v tovarni Central Railway Signal Co., v kateri so delale. Kompanija izdeluje signalne aparate. Vzrok eksplozije še ni dognan.

Urugvajska vlada odstavila fašistom naklonjene uradnike

Montevideo, Urugvaj, 2. maja.—Notranji minister je odstavil uradnike, ki so demonstrirali svojo naklonjenost do osiščnih režimov. Uradniki so bili odstavljeni v mestih Salto, Trinita Tres in Colonia.

Osemnajst ubitih pri letalski nesreči

Salt Lake City, Utah, 2. maja.—Osemnajst oseb se je ubilo, ko je veliko potniško letalo treščilo ob hrib kmalu po dvigu s tukajšnjega letališča in se razbilo. Vzrok nesreče še ni ugotovljen.

PROSVETA THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Narocnina za Združeno državo (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrti leta; za Chicago in Cincero \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cincero \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Čena oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenarodnih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (tržice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštovino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik z listom: PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

158

Datum v oklepaju na primer (May 31), 1942), poleg vsega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Dobičkarjem je dobiček prvi

Federalni odbor produkcije za vojno je pred nekaj dnevi obtožil tri velike jeklarne družbe, katere se nočejo pokoriti odredbam glede prioritete. Vlada je že pred meseci odredila, da imajo njena naročila prioriteto ali prednost pred vsemi privatnimi naročili. Na primer jeklo se mora rabiti najprej za bojno opremo in za nobeno drugo stvar.

Obtožene jeklarne družbe—med katerimi je tudi Carnegie-Illinois Steel Company, podružnica jeklarskega trusta—so pa enostavno prezrle to odredbo glede prioritete in namenile večjo količino jekla in železa za privatne odjemalce, dočim morajo čakati naročila vlade za armado in mornarico. Zadeva teh družb je zdaj v rokah justičnega departmanta.

Prizadete družbe seveda zanikajo krivdno, ampak Donald M. Nelson, šef odbora za produkcijo bojnih potrebščin, je vložil tožbo šele po skrbni preiskavi in ko je imel v rokah nepobitne dokaze.

Tukaj je nadaljnji dokaz, koliko je velikim industrijskim magnatom zmaga demokracije pri srcu—koliko se zanimajo za obrambo Amerike. Dočim preprosti državljani, predvsem delavci in farmarji, v ogromni večini resno jemljejo vse omejitve in se drage volje odpovedujejo mnogim ugodnostim z namenom, da bodo s tem pomagali Ameriki in njenim zavaznikom do zmage, je mnogim velikim magnatom vse to "joke"—njim je le do tega, kako bi vlado prevarili in vodili "business as usual."

Preziranje odredb glede prioritete pa ni edino, kar povzroča glavobol odgovornim možem v Washingtonu. Patentna afera še vedno straši!

Znano je že, da je Standard Oil Company v New Jerseyju imela tajne zveze z družbo Farbenindustrie v Nemčiji zaradi patentov umetnega kavečuka. Justični department je to zvezo raztrgal in zaplenil omenjene patente.

Ampak Standard Oil ni edina črna ovca v čredi ameriških industrijskih magnatov. Senatni odsek, ki se bavi s to afero, je odkril še druge krivice. Prišlo je na dan, da so ameriški kapitalisti, ki kontrolirajo kemikalno industrijo, tesno povezani s kemikalnimi močeti v Nemčiji—in ti nemški močeti so danes enostavno hlapi- ci diktatorja Hitlerja.

E. I. du Pont de Nemours Co. v Delawaru, znana korporacija za izdelovanje raznih sintetičnih (umetnih) stvari, je v zvezi z nemško družbo Rohm & Haas v Darmstadt, Nemčija, katere ima podružnico v Philadelphiji, Pa.; s tema dvema je v zvezi angleška družba Imperial Chemical Industries na Angleskem. Te tri družbe—ena v Ameriki, druga v Nemčiji in tretja v Angliji—imajo monopol na razne patente, vsaka v svoji deželi, in tajni dogovor med njimi se glasi, da mora biti produkcija stvari omejena, kar spada v monopol.

Pri teh patentih gre predvsem za umetno steklo po imenu "plexi," katero se ne drobi in katero je zelo pripravno za okena na bombnikih in ostalih bojnih letalih, na tankih in vojaških avtorukih. Kaj je s tem steklom? To, da se ameriški Du Pont in menda angleška Imperial vestno držita tajnega dogovora z nemško družbo Rohm & Haas, da mora biti proizvodnja tega važnega stekla v Ameriki in Angliji omejena—dočim v nacijski Nemčiji ni te omejitve, kajti tamkaj Hitler kontrolira vso bojno produkcijo in zanj ne sme biti nobene omejitve, zelo pa je Hitler zadovoljen, da je produkcija tega stekla omejena v Ameriki in Angliji.

Zastopnik justičnega departmanta, ki sodeluje s senatno preiskavo, je zadnje dni izjavil: "Združene države so v vojni z nacijko Nemčijo, tu pa imamo slučaj, ko so industrijske družbe v Ameriki v tajnih paktih z družbami v Nemčiji in, dočim v Nemčiji ne sme in ne more biti nobene tajnosti med režimom in nemškimi družbami, ameriške družbe še danes vztrajajo, da jim je pogodba z družbami v sovražni državi bolj sveta, kakor pa so njihove obljave napram vladi in ljudstvu Združenih držav. Te sramotne situacije mora biti enkrat konec! Vlada Združenih držav mora raztrgati te zveze med našimi in sovražnikovimi koncerni, zapleniti vse patente in odrediti produkcijo umetnega stekla v tako veliki količini, kolikor ga potrebujemo za bojne potrebe naše dežele."

Pravilno! Skrajni čas je že, da vlada v Washingtonu raztrga izdajalske zveze med privatnimi industrijskimi impertiji, ki ne poznajo nobenega zakona nad seboj—med samopašnimi ameriški kapitalisti in Hitlerjevimi industrijskimi vazali. In ne samo, da vlada raztrga te zveze, temveč je treba, da vlada postavi izdajalske ameriške monopoliste pred sodišče in jih zašije z zaporom, tako da bodo pémnili vse svoje žive dni, kaj se pravi paktirati s Hitlerjevimi hlapi in škodo ameriške demokracije in zmage Združenih narodov!

Vsekakor je v Ameriki še mnogo drugih podobnih človeških stvorov, katerim je njihov privatni dobiček prvi in nad vsem drugim. Tem stvorom je težko priti do živoga, ker se ne mešajo med bundovce in navadne špione, ki se plazijo po temnih kotih; oni jezdiyo visoko nad navadno paro in uživajo vsestranski respekt.

Demokratska vlada ne sme na noben način priznati tem visokim zločincem, če noče sama izgubiti respekta pred ljudstvom. Prijeti jih mora prav tako odločno in prav tako trdo, kakor prijema zločinske fašiste, petokolonce, saboterje, vohune in podobne človeški mrčes.

Brezvestni dobičkarji, katerim je dobiček prvi, so prav tako škodljivi vojnim naporom Amerike in prav tako nevarni zmagi demokracije in Združenih narodov, kakor je najhujši Hitlerjev agent, ki se danes nahaja v naši sredi.

Glasovi iz naselbin

Še o metropolski "štrikarji"

Cleveland.—Zadnjič sem poročal o naši "štrikarski" zadevi in tukaj bom podal nekaj novih dogodiljav. Predno bodo priobčene te vrstice, bom že mestni transportni uslužbenec, kar se bo ali se je zgodilo 28. aprila "anno domini" 1942. Dana mi bo čast, da pridem pod "civil service," ne da bi kdaj agitiral za katero izmed dveh dominantnih političnih strank, ki administrirata našo metropolo. Torej kogar Bog ljubi, temu se ni treba ukvarjati s politikom.

Čudno, da so nekateri "fovsi" onim, katerih višje hitje ni obdarovalo s takim razumom, da bi se pehali za politične službe. Ampak tudi meni ni postojano z rožami in treba bo še borbe, ker smo nekateri postali "jack asses". Mi se borimo, pridejo pa drugi in imajo koristi od tega, mi pa—figo. In evo fige, ki nam jo mole!

Kakor sem zadnjič omenil, je naša največja zagata pri clevelandski poulični socialna zaščita: starostna pokojnina, za katero smo do sedaj plačevali, da dobimo penzijo, ko dosežemo 65 let. Mestni uslužbenec ne plačujejo v sklad socialne zaščite, ampak imajo nekaj Ohio Employees Retirement sistem, ki pa ne odgovarja niti polovico temu, kar nudi federalni sistem socialnega zavarovanja ali "social security."

In tukaj pride sedaj to, da nas imajo nekateri postavodajalci po domače rečeno za—osle. Na primer tisti, ki so že stari 65 let, lahko takoj napravijo prošnjo na Social Security Board za pokojnino in jo bodo tudi dobivali, obenem pa lahko še naprej opravljali svojo službo kot uslužbenec Cleveland City Railwayja, ker mesto ne plačuje v social security fond za svoje uslužbence. Če pa ti prejemaš penzijo iz tega sklada, pa ne smeš delati za nikogar, oziroma ne dobiš pokojnine, če zaslužiš več kot \$14.99 na teden. A za mesto bodo pa lahko delali!

Drugič je tudi to, da vsi oni uslužbenec poulične, ki bodo dosegli 65 let pred 1. julijem 1948, bodo lahko napravili prošnjo in prejeli social security penzijo. Le mi "jack asses," ki bomo šele enkrat pozneje dočakali 65 let, le za nas ne bo nič ostalo, ker smo se rodili prepozno! Ali ni smešno? Da, je, ampak tako je in le amandiranje tega zakona lahko spremeni ta "blunder," ki ga delajo nezmotljivi zakonodajalci za delavstvo. Le za tiste, ki bodo stari 65 let po 1. juliju 1948, ni penzije v tem skladu, ker smo prisiljeni, da prenehamo plačevati. Vse je "illegal" ali nepostavno, ker so odvetniki v ospredju!

Seveda se bo to nekaterim dopadlo, ker oni bodo mislili, da to zadene le tega dopisnika. Ampak ni tako, ker med uslužbenec poulične jih imamo mnogo, ki so veliko na slabšem kot je ta dopisnik. Da to pišem, je radi tega, ker delavstvo večinoma ne more zapopasti tega kočljivega vprašanja. Najbolj smešno je to, da tega ne zapopadejo tak, ki se štejejo višje šolani. Človek se mora čuditi nekaterim, ki so jim vendar vivali znanje v glavo a srebrno žlico, a kljub temu imajo prazne buče. In ravno to je tisto, kar dela konfuzije. Ta-

ki možaki so radi svojih sol in "učenosti" priporočani v zakonodajne zbornice, da potem tam kozle streljajo, mi delavci pa postanemo žrtev teh kozlov. Pa smo se učili, da se bo delavstvo izobrazilo. Da, se bo—kadar se v grob vrne —

Seveda ni to naša edina kočljivost, s katero imamo opraviti. Ampak zaupati bo treba našim unijskim voditeljem, da nas bodo rešili teh čudnih zaprek.

Koliko motornikov, sprevodnikov in busnih voznikov je in kako stojimo po starostnih pravicah pri clevelandskem transportnem sistemu? Najstarejši je motornik G. Wells v brooklynski remizi na zapadni strani, ki je pričel delati na tukajšnji poulični 5. maja leta 1898, rojen je bil pa 5. aprila leta 1879. Drugi je sprevodnik G. Smith v st. clairski remizi, ki je pričel delati za poulično 1. junija 1898. In tako dalje naprej.

"Kje si pa ti?" bo mogoče vprašala onгава Mica. Moja službena številka je 510 in zapisano je, da sem pričel delati 23. junija 1917, ali prošnjo sem napravil 13. junija in se pričel "učiti". Kakrat je trajalo to učenje 10 dni, sedaj je pa 15 dni. Trinajstega junija mi torej lahko napravijo "surprise party" v Slovenskem delavskem domu, kakor so to storili pred tremi leti. God bless those wise men! Takrat bo namreč 25-letnica mojega službovanja, ali brez banketa in počačenja, ker bodo rekli: "We don't know you." Pa nič zato.

Za menoj na listi uslužbenec jih je še 2396, ki so pričeli delati pozneje kot jaz. Zadnji, ki ga imajo vpisanega v tej knjigi, je K. Felon, uposlen 20. marca 1942 in njegova številka je 2806. Toliko je namreč bilo 20. marca sprevodnikov, motornikov in avtobusnih voznikov pri clevelandskem transportnem sistemu. Vseh delavcev pa je, namreč tudi onih v pisarnah, 4400, kot smo čitali. Torej je že precej velika družina, ki jo je sprejel župan Lausche v svoje področje.

Name so se zadnje dni spomnili dobri rojaki in me obiskali ali mi pa pisali, da bi prišel k njim z godbo. Med temi je Alojz Očepek, tajnik društva 48 SNPJ v Barbertonu. Dne 16. maja, v soboto zvečer, bodo praznovali 35-letnico svojega društva, katero so mislili praznovati že zadnjega jesen, ali dvorana ni bila v redu in so slavnost mogoče odložili. Odzval se bom, da se lahko pripeti, da bom malo pozen, ali če bom živ, bom navzoč in Barbičev orkester bo igral Barbertončanom. Torej pridite z dobrimi podplati!

In ravno za isti večer sem bil povabljen, toda pozneje, tudi v Harwick, Pa., po znani Mary Prašnikar. V Harwicku smo jedli zelo okusna jedila tisti delegatje 12. redne konvencije SNPJ, ki smo se udeležili. Kako rad bi človek šel, ali na dveh krajih ne moreš biti v istem času.

Kakor izgleda, bodo imeli 28. junija piknik v Salemu, O., ker nas vabi Mary Mihevc. To moram prepusiti mojemu sinu, da preštudira, če bo mogel iti radi nočne službe. Upam, da pojde in da bomo odgovorili v tem smislu. Za 2. maja smo bili povabljeni na zapadno stran Clevelan-

da, ali je bilo prapozno, ker imamo v Delavskem domu na Waterloo rd. isti večer priredbo za jugoslovansko pomožno akcijo.

Mike Polutnik iz Loraina, O., se je zadnje dni nahajal v Clevelandu in me obiskal. Kramljala sva skoraj dve uri. Mike je član tamkajšnjega društva 17 SNPJ. Pravi, da je bil pred leti aktiven, zdaj pa prepričan drugim, da tudi oni malo delajo.

Skoro vsak dan se vozi z mojo poulično mladenka iz Thomasa, W. Va., ki je tudi članica SNPJ. Spoznal sem jo, da je naša članica, ker je s seboj imela sredino Prosveto. Živi na 148. cesti blizu Lake Shore bulevarda in dela v tovarni na Broadwayju. Njena mama bo že vedela, čigava je, jaz pa ne vem.

Naš urednik Enakopravnosti se ne strinja z Molkom in polemizira radi primorskih Slovencev. No, pa to ni nič novega, saj tudi Ameriška Domovina ljubi primorske Slovence. Zato je bil tudi mr. Šabec prej uposlen pri Ameriški Domovini, sedaj pa je Marian Urbančič, tudi zaveden primorski rojak. Zadnjič je tudi on posetil Barberton in celo glavni vodja Rudolf Trošt je bil tam. Bo menda že res, da brez Trošta primorski Slovenci ne bodo rešeni. On vam je kampalet! Frank Barbič. 53.

Pomožna akcija v Johnstownu Johnstown, Pa. — Ko se je meseca januarja tukaj ustanovila postojanka št. 23 slovenske sekcije JPO, smo na vprašanje glede poslovanja prejeli od gl. tajnika Jos. Zalarja pojasnilo. Med drugim je omenil, naj blagajnik postojanke pošlje nabrane prispevke z imeni prispevate- ljev vsak mesec gl. blagajniku Leo Jurjevcu, kakor tudi kopijo z imeni prispevatelev Janku Roglju, ki bo kot direktor publicitete priobčil imena v časopisih.

Tajnik-blagajnik johnstownske postojanke je poslal gl. blagajniku prvo vsoto 2. marca, obenem pa tudi kopijo Janku Roglju. Pretekla sta že dva meseca, a do danes še nisem videl omenjenega v Prosveti. Dne 2. aprila je bila od naše postojanke poslana druga, večja vsota gl. blagajniku in obenem kopija Janku Roglju. Potekli so že štirje tedni, a v Prosveti še ni bilo to priobčeno, ko to pišem. Kaj je vzrok tej počasnosti (milo rečeno), ki ustvarja mrtvilo še tam, kjer je bilo vsaj malo zanimanja za pomoč staremu kraju?

Ko so se v našem okraju zbirali prispevki, je bilo obljubljeno darovalcem, da bodo vsi prispevki priobčeni v časopisih, da se s tem dokaže, da je bil denar poslan tja, za kar je bil zbran. Da se izpolni ta obljuba, smo prišli, da pošljemo kopijo prispevatelev sami Prosveti za priobčitev. Darovali so kot sledi:

Društvo 345 SNPJ in Slovenski izobraževalni klub v South Forku, Pa., \$30, Društvo 60 SNPJ v Loydeju \$5, skupaj \$35. Poslano 2. marca. Drugega aprila pa je bila poslana vsota \$269.96 in prispevali so:

Kolekta na shodu v Conemaughu, na katerem je govoril jugoslovanski minister Franc Snaj, \$160.50, drugi prispevatelevi pa so: Progressive Slovenke št. 5, Conemaugh, \$20, društvo 247 SNPJ, Central City, \$10; po pet dolarjev: John Stuek in žena, John in Jennie Langerhole st., društvo 600 SNPJ; po dva dolarja: Joseph Culkar, John Biber, Lawrence Terchek, mr. in Mrs. Sturm; po \$1.50 Anton Tom-

po dolarju so prispevali: Fred Intihar, F. Units, R. O. Zimmerman, John Markum, Frank Kopriva, Martin Zupan, Anton Zakrajsek, Mrs. A. Medvesek, Louis Omerza, Mrs. Dorothy Spontz, Mrs. Pauline Zore, J. Beltz, Mr. in Mrs. Jos. Sernell, Mr. in Mrs. Frank Vautar, Anton Kamnikar, Frank Fiket, Martin Lovko, Frances Link, Frank Kluchevsk, Jennie Dimic, John Nahtigal, Mrs. Frank Logar, Frank Pavlovich, John Bevec, Joseph Bevec, Mr. in Mrs. Frank Gačnik, Theresia Glavach, Frank Tomaha, Andrew Vidrič, Mrs. Društvenšek, Gertrude Debeve, Louis Nozsek, Mary Konchan, Mike Dereani, John Zupan, Frank Chuček, John Polantz, Anton Pucel, Agnes Saksek, Joseph Glavach, Jr., Joseph A. Krissay, Martin Logar, Frank Markum, Mrs. Amelia Plantan, Mary Markum, John Volk, Mrs. Mary Kuzma, Mrs. Joseph Greecher, Ana Česlovnik, Frank Zalar.

(Nabiralci (od \$5 dalje) Mrs. J. Stushek in Mrs. Agnes Saksek.)

Še po dolarju: Jennie Koss, Rose Jernejcic, Frank Koss, Jennie Semich, Frank Sustarsic, Jacob Gabrenya, Sr., Mary Zabrice, Joseph Okicki, Joseph Hoduklin, Antonia Drobnick, Anna Gabrenja, Mary Chuk, Jerry Loyko, Gasper Petrovic, Mrs. F. Podboy, Frances Gabrenya, Frank Krayc, Anna Govekar, Jack Govekar.

(Nabiralci Jennie Koss in Anna Gabrenja.)

Po 75c: Anton Garshnik, Mr. in Mrs. John Lubelshek.

Po 50c: Rudolph Granda, Frank Perchin, Jr., Frank Zupan, Anton Kovacic, Anna Urban, John Kukenberger, Mrs. George Plesnik, Jim Kochnoch, Mary E. Meyers, John Glavach, Mrs. Karolina Snyder, Mrs. Kenney, Lucilia Krasovic, Mrs. Frances Gabrenya, Mrs. Louis Vautar, Mrs. Stella Stravanski, Mrs. Frank Verhovšek, Rudolph Kukenberger, Thomas Briceley, Apolonija Lindich, Mr. in Mrs. Louis Kopler, Charles Miklaucic, Mr. M. Grandl, Mary Lavše.

Po 25c: Jos. Liska, Ana Granda, Joe Deželan, Louis Nozsek, Louis Bevec, Frances Turk.

(Nabiralci John Stushek in Mrs. Agnes Saksek.) Skupaj nabranega do 1. aprila \$334. Poslano gl. blagajniku Leo Jurjevcu \$304.96. (Imeli smo tudi nekaj upravnih stroškov in s shodom.)

Kar se tiče aktiynosti naše postojanke, je bila prilično dobra v februarju in marcu, v aprilu je pa nekaj zastanek. Na primer nabiralca za društvo 3 ima nabiralno knjižico že dva meseca, toda njen uspeh tajniku postojanke še ni znan. Društvo 36 ABZ ima zbrano večjo vsoto denarja, toda vzrok, da ga držijo, je menda pomankanje zaupanja v našo postojanko. Prav tako je tudi z društvom 16 ABZ.

Društvo 168 SNPJ je priključeno naši postojanki in na prvi seji je za zastopal Br. Drenik. V Prosveti od 22. aprila pa čitam, da so člani tega društva nabrali \$6 in to vsoto poslali gl. predsedniku SNPJ V. Cankarju. To je nekaka nezaupnica naši postojanki — vsaj jaz tako tolmačim. Bratje, na ta način ne bomo dosti dosegli.

Kar se zbiranja prispevkov tiče, se je do sedaj še najbolje odzvala naselbina Moxham, kot je razvidno iz priobčenega. Zasluga za to gre pač v veliki meri nabiralcam Ivanki Stuek in Agnes Zakšek, ki sta se trudili in zbirali od hiše do hiše. Ko bi se delalo v vseh krajih tako, bi se Johnstown lahko pokazal s precej veliko vsoto. Seveda še ni prepozno. Priporočam, da se v kratkem vrši seja postojanke in oživi aktivnost, če je mogoče. Ako tega ni mogoče, tedaj se naj pa zbiranje zaključuje.

John Langerholc st. 82, zapisnikar.

Poročilo zastopnika Hermine, Pa. — V tednu od 20. do 25. aprila sem se mudil v West Virginiji. V Davis sem se vozil od 10. dopoldne do pol sedmih zvečer. To je najbolj dolgačasno potovanje radi slabe transportacije. Iz Greensburga do Uniontowna te vzame s "karro" dve uri in pol, 40 milj da- ljava, od tam do Morgantowna, 24 milj, vozi bus, kakor tudi od tam do Oaklanda, kakih 48 milj,

nakar se zopet presežedi in izi Thomas na Davis, W. Va. Po teh hribih in dolinah krasna vožnja poleti, ne pa zimskem času. Davis je 25 čevljev nad morskno gladino. Po leti je tam prijetno, toda pozna je včasih tako kot v Sibiriji, ve- krat pod ničlo. Zadnjo zimo imeli 20 pod ničlo, leta 1936 celo 40. V teh krajih zraste malokaj, še krompir ne dozori. Včasih pade sneg tudi v maju so ga nekdo morali še s smežnjo plugom orati.

Slovenec je v Davisu okoli 20 družin. Imajo večinoma svoje domove in tudi društva. Vsih je bila v teh krajih prosperiteta, namreč dokler so trajali veliki gozdovi in je bilo do di na žagi in v papirnici. R. bilo konec lesne industrije, žli delat v bližnje rove. Zago papirnico so seveda podrli. D. žele je kamenita in zaraščena mladim gozdom, v katerem se skrivajo medvedje. Ob času va v teh krajih dobra prilika, izslediti kakega kosmatinca, tudi srnjaki so in druga divčina.

Naši rojaki večinoma ljubta kraj, vendar se veliko mlade izseli v Cleveland ali Pittsburgh; stari pa čakajo, da bo tam pokopani, kjer so pustili lovico svojega življenja, sem dospel na Davis, nisem in nobenih sitnosti najti naša di; povedal mi je že voznik sa, kje so. Najprvo sem se pok tajniku društva 217 John Benchini in ga tudi našel, to ne doma, marveč v čevljarni kjer popravlja čevlje, mu je mogarskega dela ne more opr ljeti radi slabega zdravja.

ker je izučen čevljar, mu je n govo rokodelstvo prav prilja potrebi za obstanek. On je "zi", vendar je rekel, da bo k Družinski klub in šel z m do dobrih ljudi Zadelovih, ki bodo dali fanta, da me bo v okrog rojakov. In tako je b

Mrs. Zadel je takoj v to volila in obenem dodala, da k ko prenočim pri njeni hčeri, moženi Tekave, ki je bila mami in tudi ponudila stan nje. Nato sva se z Zadelov fantom, dasi še mlad, toda u den, podala na agitacijo in št sti večer prodala šest kole jev sledečim rojakom: Že p omenjenemu Benchini, m Zadel, Frances Arhar, Fr. Ma niču, družini Mahnič in J. Serniču. Zadnji mi je ponu spremlstvo do tri milje odda nega Thomasa, kar sem sprejel.

Pri Mahniču so me bili ve videti, ker se zanimajo za m preteklost in tudi sedanj Prosvete je prišel v Ameriko Franku Keržetu v Chicago, k bil še tajnik SNPJ. Ta zakon dvojnica ima šest zalih deklet, katerih jih par dela za S Sama. Nato sva šla z Zadelov sinom do njegove omenjene sestre, kjer sva počakala, da prišel mož z dela — dela v pri Thomasu. Naslednji dan še s Tekavcem obiskala par žin, ampak ni bilo veliko uspe Prokla sva še koledar John ni Zordani, ki je prišla iz Br Hilla, Kans., in je bila radov na, kaj je Šular napisal. Nj dobro pozna. Rekla je tudi, dobiva Prosveto in jo bo b tuktaj obdržala, če bo ostala Davisu. Tudi Tekave je k koledar. Torej sem jih o prodal — polovico mož zale

Nato sem se poslovil od prijaznih ljudi in z Johnom S ničem sva šla v Cocktown Thomas. Tukaj sva Mary K nik prodala koledar in kn Two-Way Passage, nadalje ledar Johnu Ogrinu, Mary jancič pa je naročila Prosv Obiskala sva okrog deset dru a so večinoma že naročniki (Dalje na 3. strani.)

Pred dvajsetimi leti (Iz Prosvete, 4. maja 1922) Domače vesti. V Sheboygan Wis., sta umrla 39-letni An Susa in P. Peterlin. Delavske vesti. Splošno ka rudarjev se odločno ljuje. Inozemstvo. Na ekonome konferenci v Genovi se je v pripravajo glede Rusije. Sovjetska Rusija. Sovjetka vlada ponovno izjavlja, da ne pod nobenimi pogoji plačala skih dolgov, niti odškodnine zapljeni tuji kapital.

Riba kaže utržbe na Corregidorju, filipinskem otoku.

Vesti iz podjarmljene stare domovine

IZJAVE BANA SUBIČA O MAČKU

New York, 19. aprila (JIC). — V zvezi z vestmi United Pressa o zastupljanju voditelja hrvatskega naroda dr. Vladimira Mačka, ki ga imajo v svoji oblasti nemški nacistični teroristi, je ban Hrvatske dr. Ivan Šubišić na konferenci v Jugoslovanskem informacijskem centru obvestil ameriške časnikarje o skupnem odporu dr. Vladimira Mačka in hrvatskega naroda s srbskim in jugoslovanskim narodom v Jugoslaviji.

New York Herald Tribune piše: "Jugoslovanska vlada v izjavi izjavila je včeraj sporočila, da so bili v Hrvatski aretirani mnogi hrvatski prvaki, med njimi tudi jugoslovanski kipar Ivan Meštrovič in da počasi zastupljanje dr. Vladimira Mačka, voditelja hrvatske seljačke stranke, ki je star 63 let, z namenom, da bi iz njega napravili izdajalca. Govori se, da so dr. Mačka po enem letu zapora poslali domov v okolici Zagreba. Trdijo, da je tako hudo zbolel, da so se zbal, da bo umrl."

Sporočilo je dal hrvatski ban dr. Ivan Šubišić v novo organiziranem Jugoslovanskem informacijskem centru, 812, Fifth Ave. Dr. Šubišić je dejal, da je Mačka, da so vesti prejele iz njegovih virov v Londonu in mu jih hrzjavno sporočili. Vesti med drugim govore o novem vala terorizma v njegovi domovini in o usodi dr. Mačka.

Dr. Šubišić je dejal, da nove izjave v Zagrebu, ki jih je izjavila vstaška policija na ukaz nemških in italijanskih oblasti, dokazujejo povečanje odpora hrvatskega naroda proti osiščnemu režimu dr. Antija Paveliča.

Prejeli smo vesti, da so vstajali zapri trideset narodnih poencev, je nadaljeval ban, in intelektualcev, odvjetnikov, umivnih delavcev, pesnikov in duhovnikov — vse v zadnjih tednih. Med njimi je Meštrovič.

Meštrovič, ki je star 59 let je bil v svoji mladosti pastir, ki je svoje prve umetniške sposobnosti pokazal pri rezljanju lesa, ko je pasel ovce. Studiral je na umetnostni akademiji na Dunaju pri Rodinu v Parizu. Bil je v Ameriki leta 1924 in leta 1928. Njegovo najbolj znano delo je spomenik neznanega junaka na Avli pri Belgradu.

Dr. Šubišić pravi, da je bil Maček interniran od poraza Jugoslavije pred letom dni in nadaljuje:

"Govoril sem z njim 10. aprila 1941. Dejal mi je, da rajši umre pri svojem narodu in mu pomaga v njegovem odporu proti okupatorjem. Pozneje sem uvidel, da so ga vstaji še istega dne zapri in držali pod strogim nadzorstvom v hotelu Milinov, nato pa poslali v koncentracijsko taborišče v Gradec. Nemci so ga nagovarjali, naj vstopi v Paveličevo vlado. Prepeljali so ga iz Gradca v Zagreb in iz Zagreba v Gradec in mu zamenjale pripravljali, naj sestavi svojo lastno vlado. Vedno je odbijal in zaradi tega so mu zavdajali s trupom, da bi izpodkopali njegovo zdravje in ga počasi umorili."

Dr. Maček ima za seboj 95% hrvatskega naroda in po izjavi dr. Šubišića Nemci ne morejo pridobiti hrvatskega naroda za "novi red" brez sodelovanja dr. Mačka.

New York World Telegram v sobotni številki, dne 18. aprila, piše med drugim:

"Jugoslovanska vlada v izjavi obtožuje nacije, da počasi zastupljanje dr. Vladimira Mačka, ki je bil 20 let med najodstojnejšimi političnimi prvaki na Balkanu, z namenom, da ga primajo k prevzemu vloge Antinga v Hrvatski."

Iz poročila World Telegrama naj omenimo še sledeče podrobnosti iz izjave, ki jih je dal dr. Šubišić časnikarjem:

"Dr. Maček je vedel, da je Hrvatska najmočnejša v svojem odporu, če njega preganjajo in kadar je v zaporu. Od njega sem se poslovil 10. aprila ob treh popoldnih, ob petih popoldne pa

je bila razglašena "Neodvisna Hrvatska". Dr. Mačka so takoj zaprli. Vstaji so ga imeli v policijskih zaporih v Zagrebu in v hotelu Milinov skoraj mesec dni. Oženjen je, z dvema otrokoma, a niso mu dovolili govoriti mesec dni s svojo rodbino in s svojimi prijatelji. Potem so ga odpeljali v koncentracijsko taborišče v Gradcu in od tam trikrat nazaj v Zagreb. V Zagrebu so ga držali od novembra do danes. Prej je bil vedno zdrav. Vsako jutro je jahal konja. Od svoje mladosti je bil korenjak. Lani v jeseni smo izvedeli, da se mu je zdravje zelo poslabšalo. Sedaj pa nam vlada sporoča, da je vzrok temu — zastupljanje. To ne bi bilo prvič, da se na Balkanu zastupljajo politični nasprotniki."

Pismo iz Londona

(Izvirno poročilo Prosveti.)
8. aprila 1942.

Veliko jih je že pelo hvalo Dalmaciji. Kdo ne ve o vročem dalmatinskem solncu in modrem morju? O njenih vinih in ribah, o sladkem grozju in breskvah in figah? O njenih rimskih in benediških palačah? Ali, kar je najplemenitejšega v Dalmaciji, so njeni ljudje. Ljudje po njenih otokih in velikih mestih in po vaseh po pobočjih, ki vstajajo iznad obale. Ribiči, mornarji, branjevci na trgih. Plemenita Dalmacija! Le pogledjte, kako se nosijo tam ženske, kako hodijo, kako se oblačijo. Kakor aristokratkinje. Moj prijatelj iz Ljubljane—Bog ve, kaj se je zgodilo z njim—je imenoval Dalmacijo "gosposko". Sami gospodje žive tam.—Pred kratkim mi je znahec pravil o Špancih. Tam pravijo zapri trideset narodnih poencev, je nadaljeval ban, in intelektualcev, odvjetnikov, umivnih delavcev, pesnikov in duhovnikov — vse v zadnjih tednih. Med njimi je Meštrovič.

Meštrovič, ki je star 59 let je bil v svoji mladosti pastir, ki je svoje prve umetniške sposobnosti pokazal pri rezljanju lesa, ko je pasel ovce. Studiral je na umetnostni akademiji na Dunaju pri Rodinu v Parizu. Bil je v Ameriki leta 1924 in leta 1928. Njegovo najbolj znano delo je spomenik neznanega junaka na Avli pri Belgradu.

Dr. Šubišić pravi, da je bil Maček interniran od poraza Jugoslavije pred letom dni in nadaljuje:

"Govoril sem z njim 10. aprila 1941. Dejal mi je, da rajši umre pri svojem narodu in mu pomaga v njegovem odporu proti okupatorjem. Pozneje sem uvidel, da so ga vstaji še istega dne zapri in držali pod strogim nadzorstvom v hotelu Milinov, nato pa poslali v koncentracijsko taborišče v Gradec. Nemci so ga nagovarjali, naj vstopi v Paveličevo vlado. Prepeljali so ga iz Gradca v Zagreb in iz Zagreba v Gradec in mu zamenjale pripravljali, naj sestavi svojo lastno vlado. Vedno je odbijal in zaradi tega so mu zavdajali s trupom, da bi izpodkopali njegovo zdravje in ga počasi umorili."

Dr. Maček ima za seboj 95% hrvatskega naroda in po izjavi dr. Šubišića Nemci ne morejo pridobiti hrvatskega naroda za "novi red" brez sodelovanja dr. Mačka.

World Telegram nadaljuje: "Ban Šubišić je izjavil, da 95% Hrvatov podpira dr. Mačka. Dejal je, da se veliko število Hrvatov bori z Mihajlovičevimi četniki proti osišču in da izdajalska vlada lahko računa samo z majhno skupino zločincev."

Nezadovoljstvo v Hrvatski se je povečalo zaradi nedavnega znižanja obrokov hrane na 200 gm kruha na dan in 150 gm mesa po dvakrat na teden v Zagrebu kot "kazna za nadaljevanje odpora." Hrvatska mora plačevati okrog 4,000,000 dolarjev na mesec za vzdrževanje italijanskih zasednih čet.

Bah dr. Šubišić je z letalom pobegnil skupaj z jugoslovansko vlado v Atene, od tam je odšel v Palestino, a v ameriške Združene države je prišel pred nekaj meseci."

(Podobna poročila sta objavila dnevnik The Sun in Journal American. Tudi dve radijski postaji sta oddajali izjave hrvatskega bana.)

bil zdaj nekaj mesecev v Londonu. Prenašal je pisalne stroje iz ene sobe v drugo, kjer ima jugoslovanska vlada svoje urade. Raznašal je pisma po mestu, ki so morala biti dostavljena "by hand." Zdal je konec tega, v nekaj dneh bo šel na svojo ladjo pod jugoslovansko zastavo. Nič več ne bo nosil v gumbnici civilne obleke mal srebrnen znak, kraljeva krona nad črkama MN: Merchant navy.

Vprašala sem kapetana Kerna, koliko naše trgovske mornarice so rešili za zaveznike. "Skoro vso. Jugoslovanski Lloyd je bil največja družba in ta dela danes v celoti za zaveznike. Kar je ostalo Italijanom, je samo malo obrežno brodovje." Kako se jim je to posrečilo, ko so bili tako nesrečni z vojno mornarico? Vojna mornarica je bila zaprta v Jadransko morje z Otrantsko otočino. Trgovska mornarica pa je bila na morju in po ameriških pristaniščih, ko je prišla vojna nad našo deželo. V angleških pristaniščih niso smeli biti, ker so bili nevtralni, Anglija pa v vojni. Zato so se držali bolj ameriških pristanišč. Delali pa so za Anglijo že odkar se je sploh začela ta vojna. Veliko večino jugoslovanske trgovske mornarice je Anglija imela najete za svoje plovbo od začetka vojne. Danes pa delajo skupaj z vsemi zavezniki pod angleško komando. Skupaj trpijo izgube na morju v razmerju kakor je njihova tonaža v primeri z zavezniki. Vse jugoslovanske trgovske ladje imajo za kapetane Jugoslovane, vsi oficirji so Jugoslovani. Moštva pa je približno tri četrtine jugoslovanskega.

Kern je bil prej v bojni mornarici, zdaj pa ima v rokah vso jugoslovansko trgovsko plovbo, ki dela skupaj z zavezniki. Se vedno rad govori o bojni mornarici in kako je zadnjikrat na skrivnem odplul iz Boka Kotorske. Kako so hidroavijoni ubesili v Aleksandrijo. Kako je ena samo ena jugoslovanska podmornica ušla k zaveznikom. Koliko je bilo Slovencev v naši mornarici. V njegovi predsobi se drenja Dalmatincev. Nekateri so ravnokar prišli iz New Yorka. "Tam je življenje, tam se vojna ne pozna prav nič. Vsega dobiš, vse je zastoj, ali vsaj tako poceni. Tam je veliko naših ljudi, naših deklet." Drugi se odpravljajo proti New Yorku. Vsa tako pravijo, čeprav nihče med njimi ne ve, kam jih bodo poslali. Nekaj jih je doma v Kotorju, nekaj iz Splita, nekaj s Korčule, s Hvara. Tukaj se srečujejo kot so se včasih srečevali na dalmatinskih pomolih. Večina njih je vse leto ni dobila nobenih vestí o svojih domačih. Če so bile vesti, so take, kakor jih je dobil Ante. Pa se smejejo in pripovedujejo storije, kot da bi bilo vse dobro.

"Brez garanja in nevarnosti ne moremo dobiti te vojne," je rekel Gjuro. Mornarji so veliki junaki v današnji vojni. V jugoslovanski mornarici so Dalmatinci veliki junaki. "Zavezniki delajo skupaj kakor ena država." Dalmatinski mornarji delajo za Jugoslavijo skupaj z zavezniki. Kakšne so njihove izgube in žrtve, ni dovoljeno objaviti. Ali spodobí se, da vemo, kakšne zaveznike imajo Anglija in Amerika in Rusija na morju. Kdo jim prevaža živila in municijo.

Dolenjka.

Pučevanje o prvi pomoči v uradu klubčarske unije v Chicagu.

Domača fronta

War Production Board, Washington, D. C.

Združene države mobilizirajo vse svoje ljudske sile za to vojno — na "domači fronti", kakor tudi na bojevni frontah.

To mobilizacijo bo vodila War Manpower Commission, odbor, ki ga je ustanovil predsednik, da se zagotovi, da bo ljudska sila za izdelovanje orožja in letal in ladij na razpolago, kadar in kjer je potrebna.

Nadželnik te komisije je Federal Security administrator Paul McNutt in on je pokazal, kaj čuti o potrebah vojne, ko je rekel: "Za vsakogar je mesto v tem naporu."

Združene države bodo potrebovale rastočo armado tesarjev, železarjev in livarjev, kakor naša produkcija narašča, kajti odposiljati je treba čim več vojakov na polje boja za svobodo. Za vsakega vojaka na polju mora biti 18 vojakov za frontami, ki proizvajajo one stvari, ki omogočujejo borbo.

Vojne industrije Združenih držav bodo kmalu potrebovale približno 10,500,000 dodatnih delavcev — mnogi izmed katerih morajo imeti posebno izurjenost. Ameriške farme bodo tudi potrebovale več delavcev, da morejo doseči naloženi jim cilj produkcije. Istočasno pa se odtegne vsaj 2,000,000 dodatnih mladih mož iz industrij in s farm, da služijo z našimi oboroženimi silami.

Primanjkjaji ljudske sile se že pojavljajo ne le v industrijah, marveč tudi na tako važnih poljih kot je promet. Promet mora imeti ljudsko silo, ki jih potrebuje, kajti brez prometa bi se ves vojni napor izjalovil — tank nič ne koristi, ako stoji v skladišču ali v tovarni, tank se mora prevažati na bojno fronto, predno more postati orodje za zmago.

Tukaj so nekatere druge stroke, v katerih že imamo resen primanjkljaj ljudi: (1) risatelji orodja (tool designers), za vsakega risatelja, ki je na razpolago, potrebuje se jih 51; (2) izdelovalci orodja (tool makers), po 25 mest čaka na vsakega teh, ki je na razpolago; (4) pomorski mašinisti, 22 napram enemu; (5) aeroplanski kovači (aircraft riveters), štiri napram enemu.

V očigled temu položaju bo morala War Manpower komisija določiti, kje je človeška sila najbolj potrebna. Morala bo ustanoviti, koliko človeške sile — moških, pa tudi žensk — potrebujejo oborožene sile, vojne industrije, promet, poljedelstvo in brezpogojno potrebne civilne industrije.

Večina milijonov delavcev, ki jih je treba postaviti na vojna dela v teku prihodnjega leta, se mora odzvati iz onih, ki so sedaj uposleni v nevojnih industrijah, katere se čim bolj ustavljajo. Druge bo treba odvzeti iz raznih drugih virov, med njimi izmed mnogih tipov lojalnih sovražnih inozemcev, ki niso sedaj uposleni v vojni produkciji.

V tej svoji težki nalogi se bo War Manpower Commission poslužila informacij o obrti ali poslu, ki jih vsebujejo naborne vprašalnice, kakor tudi informacij

s strani agencij za socialno varnost — federalnih posredovalnic dela, ki se pred vsem bavijo z rekrutiranjem delavcev, civilnih konzervativskih zborov in mladinske administracije. Te tri zadnje vladne agencije so že v zadnjem času vodile vojno vezbanje; to vezbanje v posebnih obrtjih je del — in še jako važen — takega vezbanja.

Primanjkjaji tudi nalaga še večjo dolžnost, da se preprečijo nezgode delavcev v vojnih tovarnah — v njih in izven njih. Ravnatelj za Defense Transportation, Joseph B. Eastman, je nedavno povedal Safety Councilu, da so samo prometne nezgode lanskega leta pomenjale tako veliko izgubo dela, da bi izgubljeni delovni čas zadostoval za gradnjo 26 bojnih ladij, in vsa ta izguba je le posledica tega, ker je bil kdo nemaren . . . Office of Price Administration bo dal na razpolago gotovo število rezervnih obodov za operatorje busov in truckov, da se nadomestijo razpočeni obodi . . . OPA je razložila, da vsakdo, ki ima kakšno "war rationing book", ne more dobiti več kot pet funtov sladkorja za napravljanje domačih konzerv dodatno k redni raciji sladkorja . . . Urad industrialne konzervacije War Production Board javlja, da je bil pogon za ahranjanje starega papirja tako uspešen, da so papirnice sedaj v stanju zadostiti svojim potrebam . . . To vse dokazuje, da ameriško ljudstvo, kadar ve, kaj se pričakuje od njega, zna to storiti in dobro storiti . . . Po 1. juliju se ne bodo več izdelovali stroji za pralnice in naprave za suho čiščenje . . . WPB je ustavela porabo volne za izdelovanje preprog, zaves ali tapetarnice . . . Donald M. Nelson, načelnik WPB je rekel zadnji teden časnikarjem: ". . . Svobodni ljudje, gnani po svoji lastni lojalnosti in odločnosti, so boljši ljudje kot sužnji, ki so gnani po biču svojih gospodarjev."

Louis je imel tudi dosti povedati o prvi svetovni vojni, ampak natančno poročilo mi je obljubil dati čez eno leto, češ, da je zdaj že malo v rožah in bi se morda vse na ujemalo. Pri čaši smo se pogovarjali, dokler ni bil čas počitka. Eno knjigo smo prodali tudi rojaku Rojcu, kolektar pa bečlarju Kašci, doma iz Soče pri Boveu. On je včasih delal v naši naselbini. Iskreno hvala družini Vidmar za kooperacijo.

Drugi dan sem odpotoval nazaj na Thomas in obiskal še par družin, vključivši mojega znanca Josepha Mlekuža, ki je bil tudi včasih v Herminioju. Jože se je na Thomasu poročil z zelo priljubljeno vdovico. Imata lep dom in obenem dva fanta pri vojakih, starejši je aviatik in je že blizu sarže poročnika, drugi je pa v armadi. Jože je radevolje kupil kolektar, Prosveto pa itak redno čita. Tudi on dela v rovu, toda bolj težko, ker mu je zlomilo nogo, katere mu pa niso pravilno uravnali in je sedaj malo krajša. Rekel je, da se mu dopade moja vztrajnost in enako je rekel tudi več drugih. Hvala za priznanje.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

svete ali kakega drugega slovenskega lista. Povsod so poudarjali, da morajo radi otrok imeti tudi angleške liste, denarja pa primanjkuje radi pogoste brezposelnosti.

Nato sva se s Serničem ločila. Jaz sem se odpeljal v sosednjo naselbino Pierce. Tam sem se ustavljal pri Vidmarjevih, ki so mi takoj obljubili prenočišče in večerjo in še spremstvo po naselbini še tisti večer. Uspeh je bil dober. George Beline je naročil Prosveto, dasi ni član jednote od časa krize. On je zgovoren in unikajih tehničar premore še štiri leta. Nekaj časa me je dražil, ko je pa videl, da me ne more razjeziti, je rekel: "Dobro, že vidim, da ti moram dati naročnino." Proletarca pa so naročili moj spremljevalec, S. Gassar in Louis Bait. Zadnji je kupil tudi knjigo in kolektar in dal tudi nekaj podporo Proletarcu. Bil je židane volje in vesel mene in mojega spremljevalca.

Louis je imel tudi dosti povedati o prvi svetovni vojni, ampak natančno poročilo mi je obljubil dati čez eno leto, češ, da je zdaj že malo v rožah in bi se morda vse na ujemalo. Pri čaši smo se pogovarjali, dokler ni bil čas počitka. Eno knjigo smo prodali tudi rojaku Rojcu, kolektar pa bečlarju Kašci, doma iz Soče pri Boveu. On je včasih delal v naši naselbini. Iskreno hvala družini Vidmar za kooperacijo.

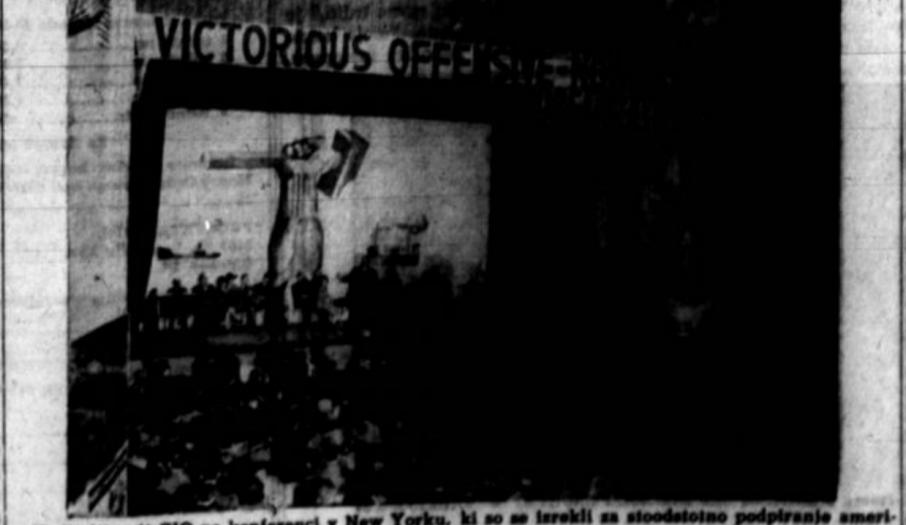
Drugi dan sem odpotoval nazaj na Thomas in obiskal še par družin, vključivši mojega znanca Josepha Mlekuža, ki je bil tudi včasih v Herminioju. Jože se je na Thomasu poročil z zelo priljubljeno vdovico. Imata lep dom in obenem dva fanta pri vojakih, starejši je aviatik in je že blizu sarže poročnika, drugi je pa v armadi. Jože je radevolje kupil kolektar, Prosveto pa itak redno čita. Tudi on dela v rovu, toda bolj težko, ker mu je zlomilo nogo, katere mu pa niso pravilno uravnali in je sedaj malo krajša. Rekel je, da se mu dopade moja vztrajnost in enako je rekel tudi več drugih. Hvala za priznanje.

Blizu Thomasa se nahaja tudi star rojak iz Soče, po imenu Cuder; ima že 82 let na grbi, toda pravi, da mu par čašic "takratkega" na dan še vedno "paše". On bi tudi rad čital, toda v njegovih mladih letih ni bilo šole v Soči in tudi za kruhom je moral iti, ko mu je bilo 12 let. Na Thomasu oziroma v Cocktownu se nahaja tudi Maks Selak, brat Lovrenca Selaka. Obiskali smo ga parkrat, toda je bil obkrot na delu, čakati ga pa nisem mogel, ker sem moral drugam, dasi bi ga rad spoznal. Naročen je itak na vse liste, ki jih jaz zastopam.

S Thomasa sem mislil iti v naselbino Cassidy, ampak sem v Elkinsu izvedel, da bi moral iti 11 milj peš, naker sem namerno opustil. Odpeljal sem se v Philippi, v zgodovinsko mestece iz civilne vojne. Tam ni Slovencev. Mestecé šteje 1800 prebivalcev. Še vedno stoji most, pokrit kot hiša, ki je bil zgrajen leta 1852 in po katerem so v civilni vojni vozili proviant za severno vojsko.

V Philippiju sem obiskal starše nekega fanta, prijatelja mojega sina Toneta, s katerim sta skupaj hodila v Carnegie Tech v Pittsburghu. S tem fantom — pišejo se Malone — sta bila velika prijatelja; njih sin je bil tudi večkrat pri nas. Mrs. Malone je rekla, da ji je moj sin skozi devet let pošiljal božična voščila, le za zadnji božič ni prejel kartice. Ženica je že pri letna, kot tudi njen mož. Preživljajo se z malim rovom, v katerem dela šest delavcev. Dva sina so izšolali; eden je učitelj, drugi — prijatelj mojega sina — pa dela pri Westinghouse Electric. Svidenje s to družino je bilo zelo prijazno. Rekli so, da so me že večkrat želeli spoznati, ker jim je njih sin pravil o naši družini. (Konec jutri.)

Anton Zornik, zastopnik.

Voditelji unij CIO na konferenci v New Yorku, ki so se izrekli za stoudstotno podpisavanje ameriških vojni naporov.

MAKE EVERY PAY DAY BOND DAY

IZ NAŠIH KRAJEV

ZOFKA KVEDER

DOMA (Nadaljevanje.)

Tone Korošec je bil namreč skregan z očetom in z vsemi doma. Ze par let. Od tedaj, ko je tebi nič meni nič pobegnili iz semenišča. — Ko se je že pol leta pripravil za gospoda, — kakor je dejala mati. Ko mu je takrat oče pokazal vrata: — Ali nazaj v lemenat, ali pa nikdar več čez prag naše hiše, — se ni oglasil nihče, da bi mu bil dal prijazno besedo, ko je užaljen z nekako grenko, trpko svojeglavostjo odhajal v svet. Niti mati ne. Pes je lajal za njim, oni drugi so pa stali v hiši in se križali nad nepokornim sinom. Otrsel je prah domače dežele s svojih nog in se odpeljal študirat. Težko je bilo vse to. Delati, goniti in pehati se za par krajcarjev, da ostane živ, a zvečer mučiti se za cilji. Neumen ni bil nikoli, ali za take suhe nauke tudi ni imel nikdar posebnega talenta. Izpiti so stali pred vrati boljšega življenja kakor angelj pred rajem. Pa je tlačil tista dolgočasna skripta vsako noč v svojo glavo, a kaj pojde v utrujeno in zmučeno pamet! Kolikokrat je zapal nad knjigami — pal je za vendar. Bil je že eden izmed starejših med tovariši in kadar je prišel med nje, je resno in zamišljeno sedel pri mizi. Nekaka resignacija se ga je začela polastiti zadnji čas. Jeza in trma sta izginili iz njegove duše, in zdaj ni bilo nič tam, kar bi ga pehalo dalje. Vsi cilji in ideali so se odmaknili nenkrat tako nedošežno daleč, da bi bilo smešno goniti se za njimi.

Bilo je še rano v jutro. Po dolinah so se še vlekle prozorne megle, trgale se ob grmih in drevesih in rahlo plale gori in doli. Nikjer ni bilo videti žive duše. Ta mir, ta tišina in samota je čudovito delovala nanj. Srce mu je bušilo, oči bliskale, in zdelo se mu je, da se nikdar ne bo mogel nasititi tega mirnega brezglasja. Krenil je v gozd in še nikdar ni tako globoko čutil veličastne krasote vstajajočega dne kakor to jutro. Kako sveže je bilo vse, kako čisto, trpko, nedotaknjeno! Kako mehko je bilo hoditi po ozkih, gozdnih potih, kako opojen duh je vstajal iz te silne, črne zemlje! Skrivnostno so šumele smreke nad njim, veselo je pokalo suho vejevje pod nogo. In kakor se je solnce dvigalo; tako je naraščala ta omamljiva čarobna svetloba pod zelenimi vrhovi. Tih in sanjava; polna melodij, daljnega ptičjega speva in rahlega šumenja dreves. Sedel je na posekano hojo in se zamislil. Zakaj ga niso pustili doma, da prežije vse svoje življenje v ti mirni, deviški prirodi! Ali poslali so ga v svet, med borbo in vihar; izgubil je tam zunaj to brezmiselno zadovoljnost, katere edina bi ga bila morda osrečila. Prihajal je domov, ali kakor tujec je prihajal, kateri pride na en dan, dva in zopet odide, kateri toži po tej zemlji, po tej sveži, opajajoči sili proste narave ali kateri ne more živeti tu. Ne prenesel bi dolgo tega miru, te samote, te tišine. Zahrepenel bi po življenju, polnem, gibajočem, četudi grenkem življenju med svetom, ki napenja vse sile mozga, vse živce, vso dušo, vse srce. Sladko je odpočivati, ali on bi ne znal biti zadovoljen. Naj razsipa zunaj v svetu svoje mlade dneve, svoje mlade sile za morda prazne fantome, za goljujive fate morgane, vsaj čuti, da živi, ima pravico se razburjati, rebelirati, vstajati, bojevati za svoje pravo, za svoje misli, za svoje cilje. Kaj bi tu v tem velikem, samotnem miru s svojim vročim, nepokojnim srcem!

Vstal je in šel dalje. — Idem domov, da se odpočijem, — rekel je smehljaje in v mislih pristavil: — In potem se vrnem nov in preroben, srečen in močan in lahko bo iti dalje v bodočnost za novimi cilji, ki se bodo vsak dan jasnejši in svetlejši bleščali pred menoj. —
(Dalje prihodnjic.)

bo srmežljivo vpraševala po tujem mestu in nazadnje me morda vpraša: — Poznaš tega in tega iz naše vasi? Snubil me je! Vse je že dogovorjeno in pripravljeno in jeseni bo poroka. Ravno prav si prišel! Oče pa si bo resno basal svoj stari, zakajeni vivček: — Bolje bi bilo, da si mene poslušal, Tone, ali kar je, je! Tvoja glava, tvoj svet! Jaz ti ne bom očital. In če boš hotel biti pameten, kak krajcar se še vedno najde pri meni, da ne boš stradal v cesarskem mestu! — Počasi poreče to. Tehtno bodo padale besede iz očetovih ust in on jih bo poslušal, pokorno in hvaležno.

Vse to je premišljeval v nešteti variacijah. Krivico so mu delali, res je, ali morda je bilo iz ljubezni. Pove jim vse in jim razloži, da ne more in ni mogel delati proti svoji vesti. In razumeli ga bodo. In naj je karkoli v njihovih očeh, hinavec ni bil in noče biti nikdar. Tujci so si po mislih in nagonih, po ciljih in namenih, ali po srcu so si bližji. Pamet in spoznanje jih je odtujilo, ljubezen jih zopet zbliža.

Tako je mislil in zaupanje mu je raslo v duši. Ko je končno izstopil iz železnice in iskal poštenega voza, da se z njim dopelje do domače vasi, ga je nenkrat napolnilo tako silno čuvstvo za ta dom, kateremu je bil že tako blizu, da je uvidel, da bi mu bilo nemogoče mirno sedeti v zaprti postji. Mahnil jo je peš po bližnjih preko hribov.

Bilo je še rano v jutro. Po dolinah so se še vlekle prozorne megle, trgale se ob grmih in drevesih in rahlo plale gori in doli. Nikjer ni bilo videti žive duše. Ta mir, ta tišina in samota je čudovito delovala nanj. Srce mu je bušilo, oči bliskale, in zdelo se mu je, da se nikdar ne bo mogel nasititi tega mirnega brezglasja. Krenil je v gozd in še nikdar ni tako globoko čutil veličastne krasote vstajajočega dne kakor to jutro. Kako sveže je bilo vse, kako čisto, trpko, nedotaknjeno! Kako mehko je bilo hoditi po ozkih, gozdnih potih, kako opojen duh je vstajal iz te silne, črne zemlje! Skrivnostno so šumele smreke nad njim, veselo je pokalo suho vejevje pod nogo. In kakor se je solnce dvigalo; tako je naraščala ta omamljiva čarobna svetloba pod zelenimi vrhovi. Tih in sanjava; polna melodij, daljnega ptičjega speva in rahlega šumenja dreves. Sedel je na posekano hojo in se zamislil. Zakaj ga niso pustili doma, da prežije vse svoje življenje v ti mirni, deviški prirodi! Ali poslali so ga v svet, med borbo in vihar; izgubil je tam zunaj to brezmiselno zadovoljnost, katere edina bi ga bila morda osrečila. Prihajal je domov, ali kakor tujec je prihajal, kateri pride na en dan, dva in zopet odide, kateri toži po tej zemlji, po tej sveži, opajajoči sili proste narave ali kateri ne more živeti tu. Ne prenesel bi dolgo tega miru, te samote, te tišine. Zahrepenel bi po življenju, polnem, gibajočem, četudi grenkem življenju med svetom, ki napenja vse sile mozga, vse živce, vso dušo, vse srce. Sladko je odpočivati, ali on bi ne znal biti zadovoljen. Naj razsipa zunaj v svetu svoje mlade dneve, svoje mlade sile za morda prazne fantome, za goljujive fate morgane, vsaj čuti, da živi, ima pravico se razburjati, rebelirati, vstajati, bojevati za svoje pravo, za svoje misli, za svoje cilje. Kaj bi tu v tem velikem, samotnem miru s svojim vročim, nepokojnim srcem!

Vstal je in šel dalje. — Idem domov, da se odpočijem, — rekel je smehljaje in v mislih pristavil: — In potem se vrnem nov in preroben, srečen in močan in lahko bo iti dalje v bodočnost za novimi cilji, ki se bodo vsak dan jasnejši in svetlejši bleščali pred menoj. —
(Dalje prihodnjic.)

Dvonožec

Naravoslovna pravljica
Spisal KARL EWALD
Prevedel FRANCO BOLKA
(Nadaljevanje)

"Ha! ha!" je zaklicala polenovka. "Kakšna riba pa si ti?" "Jaz niti nisem riba, če smem prositi," je odgovorila pliskavica. "Ampak ribjo obliko imaš vseeno, četudi nekoliko okorno," je izjavila polenovka. "Vem, da je mnenje zoper mene," je rekla pliskavica. "To me je že dostikrat jezilo. Dogaja se celo, da ljudje imenujejo mene in moje ostale sorodnike, druge delfine, kite. V resnici pa sem popolnoma normalen sesavec."

"Da, vreden si pomilovanja!" je rekla polenovka. "Ker si odločen živeti v vodi—in da si zato odločen, vidim na tvoji postavi—mora biti vendar strašno nadležno vsak trenutek morati navzgor, srkati zraka. Zdi se mi, da sem vendarle na boljšem." "Meniš? Vsaako po svojem okusu. Bilo je zelo neumno od mene, da sem se spustil v razpravljanje s tako osebnostjo, kakor si ti. Kako bi ti mogel razumeti življenje in občutke plemenitih ljudi. Zdaj grem zopet, bilo je čisto slučajno, da sem prišel doli." "Adijo!" je zaklicala polenovka. "Ne izgubi sape, predno prideš navzgor, da dobiš novega zraka." Pliskavica je odplavala navzgor, ostali pa so se smejali obiskovalcu.

daleč. Sam sem slišal, da sem poprej zavrnil tega bahača, ker sem priprost, resnicoljuben stvar. Ampak vseh razlik vendar ni mogoče spraviti iz sveta." "Pa ne, no," je rekel morski rak. "Da, meni je vseeno; najpoprej moram imeti zopet svojo lupino." "Da, ti menjaš ravno lupino," je odvrnila polenovka. "To gotovo ni zabavno."

"Kaj je to?" je vprašala polenovka. "Sesavec je najplemenitejša žival," je odgovorila pliskavica. "Mi sploh ne moremo dihati v vodi, kakor ribe in druge živali tu spodaj. Mi moramo navzgor, srkati zraka." "Ubogi dečko!" se je oglasila polenovka. "Jaz se ti zdim ubog, ti bedasta polenovka?" je vzrojila pliskavica.

"Tega pa še ne!" je zabavljala polenovka. "Kako idiotično znajo biti imenitni ljudje! Plava taka pliskavica okoli in misli, da se ji godi boljše, kakor nam, ker ne more dihati pod vodo." "Da, taka domišljavost je slaba stvar," je rekel rak. "Kadar postaneš starejši, izprevidiš to najbolj in se naučiš, da smo vsi enaki pred ljubim Bogom." "No-o," je vpadla polenovka. "Zdi se mi, da greš nekoliko pre-

bo srmežljivo vpraševala po tujem mestu in nazadnje me morda vpraša: — Poznaš tega in tega iz naše vasi? Snubil me je! Vse je že dogovorjeno in pripravljeno in jeseni bo poroka. Ravno prav si prišel! Oče pa si bo resno basal svoj stari, zakajeni vivček: — Bolje bi bilo, da si mene poslušal, Tone, ali kar je, je! Tvoja glava, tvoj svet! Jaz ti ne bom očital. In če boš hotel biti pameten, kak krajcar se še vedno najde pri meni, da ne boš stradal v cesarskem mestu! — Počasi poreče to. Tehtno bodo padale besede iz očetovih ust in on jih bo poslušal, pokorno in hvaležno.

Second A.E.F. Has First Gunnery Drill

Banging away at an unseen target, members of the second American Expeditionary Force in North Ireland sharpen up their shooting eyes with British artillery guns. Obscured by the dense smoke is Major-General Russell P. Hartle, his aide, Captain William O. Darby, and his staff. (Central Press)

"Ne, to mi smeš verjeti, posebno ne v moji starosti. Dan na dan hodiš takorekoč v sami strajci okoli in si izpostavljen prepihu in drugim neprijetnostim. Sedmič že doživljam to zgodbo." "Za Boga! In temu se ni mogoče izogniti na noben način?" "Ne! Kako naj se to zgodi?" je odvrnil morski rak. "Na ta način mi rastemo." "Prav res," je pripomnila polenovka, "sem čisto pozabila. Nisem mislila, da spadaš k nižjim živalim. Sam lahko spoznaš, kako priprosta in odkritosrčna sem." "Ali sem nižji kakor ti?" je vprašal rak. "Samoumevno," je bil odgovor. "To lahko uvidiš najbolje na svojem razvoju. Nižje živali opravijo tako skokoma. Izpremene se ali pa odvržejo celo okostje, kakor ti zdaj. Pri višjih živalih gre vse enakomernejše. Me rastemo od dne do dne, ne opazno in stalno. Če bi se jaz morala tako mučiti kakor ti, bi umrla na mestu. Jaz sem finejša organizirana, razumeš?" "Kaj čenča polenovka?" je vprašal rak in zlezal popolnoma pod kamen, čeravno je bil še precej mehčan in je čutil še vsak kamenček, ki se ga je dotaknil. "Ali je znak tvoje finejše organizacije, da umrješ, če odvržeš svojo sukno?" "Seveda!" je odvrnila polenovka. "Potem sem nadvse srečen, da nisem tako fino organiziran," je rekel rak. "Podobnega nemišla še nisem nikoli slišal. V cellem si ravno tak norec kot pliskavka." "Midva se gotovo ne razumeva," je menila polenovka. "Ali na tem pravzaprav ni nič nenavadnega. Ljudje različnih stanov bi pravzaprav ne smeli klepetati med seboj, razen najpotrebnejšega. Nižjetoječi to redkokdaj prenašajo; postanejo napihnjeni in naduti od tega." "Ali ste kaj takega že kdaj slišali?" je zaklicala morski rak. "Adijo," je rekla polenovka, udarila močno z repom in izginita v istem trenutku. "Bog ve, kaj si ta domišljuje!" je mrmral stari rak. "Da, da," je vzdihovala glista. "Kdo je to? ... Ah tako, ti si, moja dobra glista." "Tako je, da!" "Kako ti je?" "Ah," je odvrnila glista, "res se ne morem pritoževati. Peska je vedno dovolj, in če vse žreš, bi moralo biti vendar čudno, če bi ne bilo tudi nekaj za v čreva."

Jezi me le, da sem izgubila mojo zadnjo polovico." "Bog se usmili," je rekel rak. "Ti uboga žival! Ja kaj takega ne morem slišati, dokler sem še mehak. Kaj storiš zdaj brez zadnjega konca?" "Ja—se pač prebijem, kakor je mogoče." "Kako se je vendar to zgodilo?" je vprašal morski rak. "Kaj vem jaz o tem," je odgovorila glista. "Boren dečko, kakor jaz, se mora zadovoljiti z vsem, kar ga doleti in mora biti vesel, da obdrži golo življenje. Če bi le mogel najti mojo polovico!" "Kaj, za vse na svetu, hočeš početi z njo?" "Ježš, zrasti se hočem z njo seveda. Kaj pa drugega?" "Ali moreš to?" "Da, naravno da morem. Če je ne najdem, moram pustiti rasti novo. Ampak to samoumevno dalje traja. S staro bi bilo lažje." "Čudno, čudno," je rekel rak. "Slišal sem pač, da je mogoče izgubiti nogo ali tipalko in da zopet zraste; ampak kar celo zadnjo polovico?" "Da," je vpadla glista, "in vendar je tako. No, ne sme se izgubiti nade. Morebiti jo še vseeno najdem. Ali pa tudi kako drugo." "Kaj praviš?" "Pravim, da imam mogoče srečo in najdem kakšen drug zadnji del," je pojasnila glista. "Ni verjetno, da je kaka druga glista imela isto nesrečo, kakor jaz. Resnično mnogo nas je in uboga bitja smo vse." "Bog se usmili," je zaklicala rak. "In čeravno najdeš tujo polovico—kaj ti more koristiti?" "I, zrasti se morem z njo," je rekla glista. "Kaj naj bi bilo temu na poti?" "Ti mi hočeš natvezati nekaj!" "Mi ne pade na um. Moja glava resnično ni za iznajdbo zgodb. Morate vedeti—polovica, ki sem jo izgubila, pravzaprav ni niti bila moja." "Kaj ni bila?" "Ne moja lastna, nego neka, ki sem jo ulovila zadnjič, ko sem se ponesrečila. Ampak še poprej—tista je bila moja. To je bila tista, s katero sem se rodila." "To je, pa izredno čudovito," je mrmral stari rak. "Torej upam, da najdeš svojo zadnjo polovico, ali pa katero drugo—ker tebi je pač vseeno, katera bo." "Tega nočem ravno trditi," je pripomnila glista. "Moja lastna je bila že nekoliko razcapana,

zato bi bilo prav lepo, če bi mogla najti kako mlajšo in boljšo." "No, pa srečno na pot." "Hvala lepa, hvala lepa. Zmerom je prijetno, vedeti za sočutje. Tudi poprej mi je neizrečeno dóbno delo, ko ste rekli, da smo vsi enaki pred Bogom. Tako krasno je za ubogega črva, če tupatam sliši kaj takega." "No—da," je povzel sedaj rak. "Rekel sem to prav gotovo. Ampak tako dobesedno tega ne smeš vzeti. Ta domišljava pliskavica in neumna polenovka sta se tako bahali. Tema je bilo prav, da sta dobili eno prislojeno. Ampak tega si vendar ne moreš nikoli domišljati, da sva si jaz in ti enaka?" "Torej—tako niste mislili?" "Ti praviš tako čudno. Ali se hočeš res primerjati z imenitnim rakom, ki ima škarje, oči na pecljih, tipalke in štirinajst nog, oklop in ščit, plavalni rep s pahljačo in mnogo drugih imenitnosti? Ti, ki vedno begaš okoli in iščeš svojega zadnjega dela in si vesela, če najdeš tujega?" "Ah ne," je rekla glista. "Mo-

goče je kaj na tem. Jaz mislim še na to, kar ste poprej rekli. Samo tako morem razumeti, da mora biti vendar boljše za te, če se zopet zrasteš z mojo čisto polovico, če jo najdem—sem jo že enkrat izgubila—vendar tudi ne more biti v moji škodo, da morem rabiti tujo svojo ne najdem." "Ti tepec!" je rekel morski rak. "Žal mi je, da sem se spustil v razgovor s teboj. Poslušaj in pomagaj si s svojo zadnjo polovico, kakor veš in znaš." "Hvala lepa!" je zaklicala glista. In odplazila se je naprej. Morski rak je spustila škarje, ker ni bilo nič več v nji. "Glista ti je pravzaprav povedala," je izjavila morski rak. "Koga tičeš tukaj?" je zaklical rak. Pozabil je, da je še mehčan, skočil je ven in odgriznil ramo morskemu zvezdu. "Au!" je kričala morska zvezda. "Au!" je kričal rak. "Zdaj moje lepe škarje morebiti kvarjene za vse življenje." "In moja roka je proč," je rekla morska zvezda. "Ampak si bom že nabavila drugo." (Dalje prihodnjic.)

NOTE!
Save this copy of PROSVETA
It is needed for VICTOR
SAVE
★ All Wastepaper
★ Old Rags
★ Old Rubber
★ Scrap Metal
Turn it over to some local salvage agency

TISKARNA S.N.P.
REPUBLIKA VSA
v tiskarsko obrt spadajoča dela
Tiska vabila na vesolice in shode, vintice, časnika, kalikoledarje, letnike itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih.
VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J.
TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI
Vse pojasnila daje vodstvo tiskarne.—Cene zmerno, unijsko delo prve
Pišite po informacije na naslov:
SNPJ PRINTERY
2857-58 S. LAWNDALE AVENUE CHICAGO, ILLINOIS
TEL. ROCKWELL 4804

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA
Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta na prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine iz ene družine. List Prosveta stane za vse enako, za člane ali nečlane \$2.50 na leto, za družine pa \$4.00. Če pa člani še plačujejo pri vpisu \$1.25 na tednik, se jim to prišteje k naročninam. Torej sedaj ni varoka reči, da je list predrag za člane SNPJ. List Prosveta je vsa lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.
Pojasnilo—Vselej kakor hitro kateri ohi član preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list, tednik, bo moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveta, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znati datum za to vsoto naročnika.
Cena listu Prosveta je:
Za Zdrav. države in Kanado \$2.50 Za Člane in Chicago je \$7.50
1 tednik in 4.00 1 tednik in 6.50
2 tednika in 7.00 2 tednika in 11.00
3 tednika in 9.50 3 tednika in 15.00
4 tednika in 12.00 4 tednika in 18.00
5 tednikov in 14.50 5 tednikov in 21.00
Za Evropo je \$9.00
Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v plamnu in si naročite Prosveta. List, ki je vsa lastnina.
PROSVETA, SNPJ.
2857 So. Lawndale Ave.
Chicago, Ill.
Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveta vsoto \$ _____
1) Ime _____ Čl. družine št. _____
Naslov _____
Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od naslednjega članov moje družine:
2) _____ Čl. družine št. _____
3) _____ Čl. družine št. _____
4) _____ Čl. družine št. _____
5) _____ Čl. družine št. _____
Mesto _____ Država _____
Nov naročnik _____ Star naročnik _____

Skupina kitajskih vojakov v burmaki džungli.